

УРСУЛА ЛЕ ГУИН ЛАБИРИНТИ

Превод от английски: Владимир Германов, 2013

chitanka.info

Опитвах да използвам ума си и да си вдъхвам кураж, но сега знам, че няма да издържа това мъчение още дълго. Представата ми за време е объркана, но мисля, че минаха няколко дни, откакто си дадох сметка, че повече не мога да контролирам емоциите си естетически, а сега и физическият срив е почти пълен. Не мога да извършвам повечето от по-големите движения. Не мога да говоря. Дишането в тази тежка чужда атмосфера става все по-трудно. Когато парализата достигне гръдния ми кош, ще умра — вероятно още тази вечер.

Жестокостта на чуждото същество е рафинирана, но и ирационална. Ако е имало намерение от самото начало да ме умори от глад, защо просто не ме лиши от храна? Вместо това то ми дава много храна, планини от храна, всичките зелени листа, които мога да желая. Само че не са живи. Събирани са. Мъртви. Елементът, който ги прави смилатели за нас, липсва и все едно ядеш камъни. И все пак ги получавах, с аромат и форма, и зелени пъпки, неустойими за жадния ми апетит. Не в началото, разбира се. Казах си, не съм дете, че да ям събирани листа! Коремът обаче е по-силен от ума. След време ми се струваше, че е по-добре да дъвчеш нещо, каквото и да е, което може да успокои болката и копнежа на червата. Ядях, ядях, ядях и гладувах. Сега, когато слабостта ми е нараснала дотолкова, че вече не мога да се храня, изпитвам някакво облекчение.

Същата добре обмислена перверзна жестокост е характерна за цялото му поведение. И най-лошото е точно онова, което в началото приветствах с такова облекчение и радост — лабиринтът. В началото нямах никаква ориентация, след като ме хванаха в капана, след като си имах работа с гигант, след като ме хвърлиха в затвор. И мястото около затвора е дезориентиращо, пространствено обезпокоително, странната, гладка, заоблена стена, преливаща в таван, е от непозната материя и линиите ѝ са безсмислени за мен. Така че, когато ме взеха и сложиха там, при всичките непознати неща в този лабиринт — единствен нещо разпознаваемо, дори познато, — това беше момент на сила и надежда след тежка беда. Струваше ми се съвсем ясно, че са ме поставили в лабиринт като вид изследване или тест, че се предприема първи опит за комуникация. Опитах да съдействам по всякакъв начин. Ала не беше възможно да вярвам дълго, че целта на съществото е била да започне да общува с мен.

То е интелигентно, много интелигентно, и това личи по хиляди признаци. И двете сме интелигентни същества, строители на лабиринти — несъмнено би било много лесно да се научим да разговаряме помежду си. Ако това беше целта на чуждото същество. Но не е. Не знам какви лабиринти строи за себе си. Тези, които направи за мен, са инструменти за изтезание.

Както казах, лабиринтите са общо взето познат тип, при все че стените са от непознат материал, доста по-студен и гладък от пресованата глина. Съществото остави купчина събирани листа в единия край на всеки лабиринт, не знам защо. Може да е ритуал или суеверие. Първият лабиринт, в който ме сложи, беше бебешки къс и прост. Нищо изразително или дори интересно не можеше да се измисли с него. Вторият обаче беше нещо като опростена версия на Безпрепятственото утвърждаване, съвсем адекватна на успокояващото, търсещо контакт послание, което исках да изпратя. А последният, дългият лабиринт, със седем коридора и деветнайсет връзки, подходеше изненадващо добре на Малувийския стил и на почти всички техники на Новия експресионизъм. Наложих се да правя промени заради пространствените разбирания на съществото, но тъкмо от тези промени избликна някакво творческо начало. Работих сериозно върху задачата с този лабиринт, планирах цяла нощ, представях си мислено линиите и пространствата, финтовете и паузите, хаотичното, непознатото и въпреки това красивото Истинско преминаване. На следващия ден, когато бях сложен в дългия лабиринт и съществото започна да ме наблюдава, изпълних Осми Малувийски изцяло.

Не беше гладко изпълнение. Чувствах се тревожен, а пространствено-времените параметри бяха само приблизителни. Осмият Малувийски обаче оцелява и при най-грубото изпълнение, осъществено в най-калпавия лабиринт. Развитията в деветата последователност, където темата за облака се повтаря, така странно наложена върху древния спираловиден мотив, са неописуемо красиви. Виждам съм да го изпълнява много старо същество, толкова старо и с толкова сковани стави, че беше в състояние само да загатва движенията, да ги маркира, все едно са сянка, смътно отражение на темите — но всички зрители бяха неизразимо развълнувани. Няма благородна заявка за битието ни. Когато го изпълнявах, аз самият се

поддавах на въздействието на движенията и забравях, че съм пленник, забравях, че чужди очи ме наблюдават. Издигнах се над грешките на лабиринта и собствената си слабост, и танцувах Осмия Малувийски както никога преди.

Когато свърших, съществото ме вдигна и ме спусна в първия лабиринт — късия, лабиринта за малки деца, които още не са се научили да ходят.

Умишлено ли беше унижението? Сега, когато всичко това е в миналото, си давам сметка, че няма начин да разбера. Много трудно е обаче това поведение да се припише на невежество.

В края на краищата, съществото не е сляпо. Има очи, разпознаваеми очи. Донякъде приличат на нашите, така че вероятно вижда каквото и аз. Има уста, четири крака, може да се движи на двата задни, има хващащи пръсти. При целия му гигантизъм и странния му вид, изглежда, има по-малко фундаментални физически различия от нас, отколкото от една риба, да речем. И въпреки това рибите се обучават и танцуват, и по своя си глупав начин общуват! Съществото нито веднъж не опита да разговаря с мен. Стои с мен, наблюдава ме, докосва ме, държи ме в ръце всеки ден, от дълго време насам. Всичките му движения обаче са целенасочени, не са комуникативни. Очевидно е самотно същество, напълно погълнато от самото себе си.

Това до голяма степен обяснява жестокостта му.

Забелязах още в началото, че от време на време движи странната си хоризонтална уста в поредица доста деликатни, повтарящи се жестове, донякъде като при хранене. Първо си помислих, че ме подиграва. После се зачудих дали не ме приканва да ям от несмилаемия фураж. После — дали не общува *лабиално*. Подобно нещо ми се стори твърде ограничено и тромаво за същество, което има пръсти, крака, крайници, гъвкав гръбначен стълб и всичко останало. От друга страна, подхожда на извратеността му, помислих си. Изучавах движенията на устата му и опитвах да ги имитирам. То не реагира. Изгледа ме кратко и си отиде.

Всъщност единствената несъмнена *реакция*, която получих от него, беше на скръбно ниско ниво на междуличностна естетика. Изтезаваше ме с натискане на копчета, поне по един път на ден. През първите няколко дни издържах тази ненормална рутина доста търпеливо. Ако натиснех едното копче, получавах злоещо усещане в

стъпалата, ако натиснех другото — пакетче кошмарна изсушена храна. Ако натиснех третото, не получавах нищо. Очевидно, за да демонстрирам интелигентността си, трябваше да натискам третото копче. Изглежда обаче, интелигентността ми дразнеше съществото, защото още на втория ден махна неутралното копче. Не можех да си представя какво опитва да установи или постигне, освен да изтъкне факта, че съм пленник и доста по-малък от него. Когато опитах да се отдалеча от копчетата, физически ме принуди да се върна при тях. Трябва да стоя там и да ги натискам за негово удоволствие, да получавам наказание от едното и подигравка от другото. Умишлено възмутителната ситуация, непоносимата тежест и гъстота на въздуха, усещането, че ме наблюдават непрекъснато, а не ме разбират, всичко това ме тласка към състояние, за което ние нямаме описание. Най-близкото, което ми идва наум, е последната интерлюдия на Съня за десетте порти, когато всички заблуждаващи проходи са затворени и танцът се стеснява, докато не изригне ужасно по вертикалата. Не мога да кажа какво изпитвах, но беше нещо такова. Ако още един път опари краката ми и ако още един път ме замери с буцата гнила храна, ще стана вертикален завинаги... Свалих копчетата от стената (паднаха след рязко дръпване като цветни пъпки), сложих ги в средата на пода и пуснах изпращанията си върху тях.

Съществото веднага ме взе и ме върна в затвора ми. Получи посланието и реагира съответно. Колко примитивно обаче трябваше да е това послание? И на следващия ден пак ме сложи в стаята с копчетата, и те си бяха на местата, непокътнати, и аз пак трябваше да избирам между алтернативни наказания за негово развлечение... Дотогава си казвах, че съществото е чужденец, следователно неразбираемо и неразбиращо, може би не е интелигентно по същия начин като нас, и така нататък. След това обаче си дадох сметка, че освен всичко това, то без съмнение е и отвратително жестоко.

Когато вчера ме сложи в бебешкия лабиринт, не можех да се движа. Способността ми да общувам беше почти изцяло изчезнала (разбира се, танцувам това мислено — „Умът е най-хубавият лабиринт“, както гласи старата поговорка) и просто седя там, безмълвно. След малко отново ме извади, доста внимателно. Ето и върховната перверзност на съществото — нито веднъж не ме е пипало грубо.

Остави ме в затвора, заключи портата и напълни съдинката с негодна за ядене храна. После се извиси на задните си крака и известно време ме наблюдава.

Лицето му е много подвижно, но ако говори с лицето си, не мога да го разбера, защото този език е прекалено чужд. И тялото му винаги е покрито с издути, сковаващи материи, като стар вдовец, който е дал Обет за мълчание. Вече свикнах с големината му и с разположението на крайниците му, които в началото ми се струваше, че изговарят поток от зле произнесени фрази, кошмарен безсмислен танц, нещо като мърдането на имбецил, докато не осъзнах, че това са съвсем целенасочени движения. Сега прозрях и нещо повече — нямаше думи, но все пак комуникация се осъществяваше. Видях, когато стоеше и ме наблюдаваше, ясен израз на гневна тъга — ясно като Сембрийската поза. Същата отпусната неподвижност, леко навеждане, убеденост в поражението. Не видях и една ясна дума, но въпреки това съществуването ми каза, че е изпълнено с негодувание, жалост, нетърпение и разочарование. Каза ми, че му е писнало да ме изтезава и иска да му помогна. Сигурен съм, че го разбрах. Опитах да отговоря. Опитах да предам: „Какво искаш от мен? Само ми кажи какво искаш“. Но бях твърде слаб, за да говоря ясно, и то не ме разбра. Никога не ме е разбирало.

И сега трябва да умра. Не се съмнявам, че ще дойде да ме наблюдава как умирам. Но няма да разбере танца, който ще танцувам в смъртта си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.